

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. מחק פסול ואף על פי שמקוים ולא אמרו מחק פסול אלא במקום שריר וקיים וכשיעור שריר וקיים.....1
- ב. בן איש פלוני עד כשר ... איש פלוני עד כשר.....2
- ג. כל המחקין כולן צריך שיכתוב ודין קיומיהו.....3
- ד. תיקון בכתובה.....5
- ה. וצריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה.....7

דף קסא.

א. מחק פסול ואף על פי שמקוים ולא אמרו מחק פסול אלא במקום שריר וקיים וכשיעור שריר וקיים

שטר שנמצא¹ מחק בשיטה שלפני שיטה אחרונה, והמחק כשיעור תיבות "והכל שריר וקיים" או יותר, אף על פי שחזרו וקיימו פסול דחיישינן שמא היה כתוב שריר וקיים בסוף השטר ומחקו וזיף וכתב שם מה שרצה, ובשיטה אחרונה שהיתה חלק חזר וקיימו², ודוקא כשאין אויר שיטה בין

¹ שו"ע ונו"כ מד ח

² וכתב הסמ"ע ס"ק יב שאפילו לא נמצא כתוב במקום המחק דבר לזכות בעל השטר, חיישינן שמא מחק למעלה חובתו של בעה"ש, ובלא"ה חשיב כשטר שיכול להזדייף דפסול אפילו לא זיף, והש"ך ס"ק יח דחה דברי הסמ"ע במ"ש דהוי שטר שיכול לזיף, שהרי אם זיף יפסל השטר, ואם המחק הוא באופן שאינו ניכר מה היה כתוב שם הרי השטר פסול בלא"ה, דשמא היה כתוב שם דבר המבטל זכותו של בעה"ש, והקיום שבשיטה אחרונה אינו כלום, מיהו אם ניכר הכתיבה שבמקום המחק, והקיום בשיטה אחרונה, אין כל השטר נפסל, אלא שהקיום פסול וכאילו לא נמחק, ואם הוא לחובת בעל השטר הוא בתוקפו לגרוע בעל השטר. והש"ך ס"ק יז הקשה אפילו היה המחק למעלה באמצע השטר או בפחות משיעור שריר וקיים נמי יפסל, כיון שהקיום הוא בשיטה אחרונה ניהוש שמא הניחו העדים שיטה אחרונה חלק, וכתב שם קיום, ולשיטת המחבר בסעיף ד שאם כתוב שריר וקיים למדים משיטה אחרונה ניהא, אבל הש"ך לשיטתו שם שהוכיח דלא כהמחבר והטור, והרמב"ם לא ס"ל כוותיה, קשה, ועוד הקשה הש"ך על המוש"ע שכתבו לקמן דהיינו דוקא כשאין אויר שיטה, הא הטור פסק לעיל דגזרינן הרחיקו אטו לא הרחיקו, ואפילו יש אויר שיטה פסול כל השטר אם לא החזיר מענינו של שטר, ואפילו ש"ו לא מהני, א"כ מה בכך שיש אויר שיטה הרי גזרינן אטו לא הרחיקו, ובשלמא להרמב"ם והמחבר לא קשה דס"ל דלא גזרינן, ומ"ש הסמ"ע סק"ו דהמחבר איירי האידנא שכותבים בכל השטרות ש"ו, דחה הש"ך שהרי רק בסעיף ט הזכיר המחבר מנהגנו לכתוב שריר וקיים בכל השטרות,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

השטר לחתימת העדים, שיש לחוש שהעדים הניחו שיטה אויר וזה זייף ומילא אותה שיטה, אבל כשיש אויר כשיטה כשר, דלא חיישינן שמא הניחו שתי שיטין וזייף ומילא שיטה אחת והניח שיטה אויר³, והני מילי כשהעדים מוחזקין שיודעים, אבל בלא"ה חוששים⁴ גם לזה.

ב. בן איש פלוני עד כשר ... איש פלוני עד כשר

כבר התבאר במסכת גיטין דף פז: שהתקינו חכמים ז"ל שכשיחתום העד יחתום⁵ עצמו בפירוש שמו ושם אביו כגון יוסף בן יעקב עד⁶, משום תקון העולם שידעו הכל בבירור מי הוא העד, ואם יצא עליו עירעור שהוא מזוייף וכה"ג יוכלו לחקור אחריו או אחרי מכיריו ויודעיו לקיים כתיבת ידו, מיהו בדיעבד אם כתב יוסף עד או בן יעקב עד או יוסף בן יעקב ולא כתב עד כשר.

אבל אם כתב יוסף לבדו ולא כתב עד⁷, או בן יעקב לבדו ולא כתב עד פסול, לפי שנראה שלא חתם לשם עדות אלא כתב שמו כמתעסק בעלמא, אבל כשחותם שמו ושם אביו אפילו לא כתב עד מ"מ אמרינן דלהכי טרח לכתוב שמו ושם אביו לפי שמכוין לעדות.

¹ ומשמע דהשתא איירי למנהג הגמרא, ונשאר הש"ך בצע"ג, ומ"מ כתב שיש מקום להלכה זו לפי מנהגנו שכותבים בכל השטרות שריר וקיים.

² שהרי מן הדין אסור להם להרחיק התימתם ולהשאיר שתי שיטין אויר.

³ שו"ע שם, וכתב הש"ך ס"ק יט דה"ה בעלמא כשאין העדים יודעים שאסור להרחיק שתי שיטין נמי חיישינן שהרחיק, ומה שאין למדים משיטה אחרונה, והוא מטעם שמא הרחיקו שיטה אחת, ומשמע דלא חיישינן ליותר משיטה אחת, היינו דוקא כשמוחזקים ביודעים הדין, אבל בלא"ה אף משני שיטין ויותר אין למדים, וסיים הש"ך דכן בכל דוכתא דמוחזקין שהעדים עשו כהוגן, היינו דוקא במוחזקים ביודעים.

⁴ שו"ע ונו"כ שם יא

⁵ הא דצריך לחתו' בנט עד ולא בשאר שטרות משום הנט הכל ל' הבעל מ"ה חותם עד כלו' שהוא מעיד דהבעל אמר כל זאת לפניו. ב"ש יט

⁶ שו"ע ונו"כ שם יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יש אומרים⁸ מאחר דסני אם כתב יוסף עד ובן יעקב אין צריך לכתוב, לפיכך אם טעה או שינה בו⁹ אין לפסול בכך¹⁰. ואין לסמוך על זה, דמוטב ליכנס בטעות החסרון מבטעות השינוי, אם לא בשעת הדחק ובמקום עיגון.

דף קסא:

ג. כל המחקיז כולן צריך שיכתוב ודין קיומיהו

כבר התבאר לעיל דף קס: אם יש בשטר¹¹ מחקים או תלויות, כלומר שלפעמים נשמט אות או תיבה וכותבים אותו למעלה בין השיטין, או תיבות שעבר עליהם קולמוס, צריך לקיימם לפני שכותבים והכל שריר וקיים, ואף לכתחלה כשראו קודם שריר וקיים שיש בו טעות, מתקנים ע"י מחיקה או תליה או העברת קולמוס ועושים הקיום.

כיצד כותבים הקיום, כגון אם יש מחק כותבים תיבה פלונית שבשורה פלונית הוא על המחק והכל שריר וקיים, וכן אם יש תליה כותבים תיבה פלונית בשורה פלונית היא תלויה¹², והכל שריר וקיים, וכן בהעברת קולמוס וכדומה¹³.

⁸ רמ"א שם יא

⁹ לומר שהעלה לאביו שם אחר, ולא משמע כן מדברי הרשב"ץ ב"ש שם כא

¹⁰ אע"ג הטעות מפסיק בין שמו לבין תיבת עד מ"מ מוכח דקאי על עד וכשר, ונראה אם טעה בשמו ולא בשם אביו ג"כ כשר דהא א"צ לכתוב את שמו אם כותב בן פלוני עד וא"ל שמו הוא קודם והוא עיקר התימתו א"כ אף בן פלוני הוא קודם לעד ולמה הוא כשר אלא ע"כ דאין חילוק בזה. ב"ש שם כ, אולם בתורת גיטין שם טז שאם טעה בשמו אין להקל

¹¹ שו"ע ונו"כ שם ה

¹² וכתב בספר משפט הכתובה שאין מועיל קיום בלי תיקון בגוף השטר, והיינו שאם טעה בתיבה מסוימת, מעביר קו על התיבה וכותב למעלה התיבה הנכונה, ומקיים למטה, אבל אין מועיל מה שיעשה קו על התיבה ולכתוב למטה שבמקום התיבה המחוקה צריך לכתוב כך וכך.

¹³ ומשמע בש"ך ס"ק יג שאפשר לכתוב הקיום באמצע השטר שלא בשיטה אחרונה, ואז א"צ לקיים דוקא קודם ש"ו, שהרי למדים משימות שלפני האחרונה, וכן משמע בסמ"ע סק"ז לדינא דגמרא שהיו מקיימים קודם וקנינא וכו'. ע"י קצה"ח סימן ל סק"ט שהביא בשם הרמב"ן שגם בשטר בעד אחד מהני קיום מחקים ע"י העד, ונראה דה"ה בשטר בכתב ידו יעשה הקיום בכתב ידו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ובזמננו¹⁴ שהורגלו לכתוב תמיד שריר וקיים, כותבים הקיום לאחר וקנינא¹⁵ וכו', ואם לא קיים יש אומרים¹⁶ שאין השטר נפסל אלא שאין למדים מהמחקים והתליות¹⁷, ויש אומרים¹⁸ שמחק או גרר שלא נתקיים פוסל כל השטר¹⁹, אא"כ ניכר מתוך השטר מה היה כתוב קודם המחק, אין השטר נפסל²⁰.

לאחר שריר וקיים לא²¹ מהני קיום, משום שאין למדים ממה שנכתב לאחר שריר וקיים, והמקיימים לאחר שרחר וקיים טועים הם, ואפשר שאם שכחו לקיים קודם שריר וקיים יכתבו עוד פעם שריר וקיים לאחר הקיום, ואף על פי שלכתחלה אין כותבים ב' פעמים שרירי וקיים, בכה"ג השיב כדעבד.

ואם לא קיימו עד לאחר התימת העדים, נראה שיקיימו מתחת לחתימות ויהתמו עוד פעם על הקיום, אלא שאם כבר נמסר השטר יש אומרים דלא מהני תו קיום.

אם היו²² המחקים והתליות בתורף השטר, והיינו בגופו של שטר²³, כגון שם הלוח או שם המלוה או סכום המעות, ולא נתקיים, לכו"ע נפסל השטר, ואם המחק בזמנו של שטר, ה"ז כשטר שאין בו זמן²⁴.

¹⁴ כתב הסמ"ע שמדין הגמרא שלא הורגלו לכתוב שריר וקיים צריך לקיים קודם וקנינא, שהרי אין למדים משיטה אחרונה, ואף אם אירע שכתבו ש"ו אינם יכולים לקיים קודם ש"ו, אא"כ בא השטר לפנינו בשיטה חלק בין השטר והעדים, וכמ"ש הסמ"ע בסק"ו.

¹⁵ שו"ע ונו"ב שם ט דכיון שרגילים לכתוב ש"ו הרי קיי"ל דלמדים משיטה אחרונה

¹⁶ שו"ע שם ה

¹⁷ דשמא הוסיפו או מחקו לאחר התימת העדים והשטר ביד המלוה.

¹⁸ רמ"א שם

¹⁹ דשמא היה כתוב שם דבר שהוא לחובת בעל השטר ומחקו או גררו, והכריע הש"ך ס"ק יד כדעת הרמ"א. ומלשון הרמ"א נראה שלא פסל אלא במחק, אבל בתלוח או בהעברת קולמוס ניכר הדבר.

²⁰ רמ"א שם, ולא נתבאר אם למדים מזה או לא, וכן יש לעיין כשנכתב על המחק או תלה מעליו דבר אחר, ושניהם ניכרים אם למדים מן המחק או מן הכתב, דאפשר שהיה טעות ותיקנו, ומדברי הש"ך משמע שאם אינו בגופו של שטר כגון בטופס שהוא נוסח מקובל בכל השטרות אף למדים ממנו אם הוא ניכר.

²¹ ש"ך סק"ב

²² שו"ע ונו"ב שם ה

²³ משמע בש"ך ס"ק יד ובנה"מ שם סק"ה שבגופו של שטר אף אם ניכר מה היה כתוב פסול, ואין למדים מהם, אבל דעת שו"ת הב"ח סימן טו שאם ניכר מה היה כתוב אין שאר השטר נפסל.

²⁴ ובפת"ש סק"א כתב בשם שו"ת שבות יעקב דמלשון השו"ע משמע שאינו גובה ממשעבדי בשטר זה, אבל מבני חורין גובה, כמבואר בשו"ע סימן מג סעיף א גבי שטר שאין בו זמן, ותמה השב"י שמלשון תשובת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יש אומרים²⁵ שאין כותבים קיום מחקים אלא באותו כתב של השטר, ולא בכתיבה דקה יותר מכתב השטר דשמא העדים הניחו רק שיטה חלק, והוא כתב עוד שיטה דקה וקיום בכתיבה דקה שתי שיטות²⁶.

ד. תיקון בכתובה

וכן לענין שטר הכתובה²⁷ כל תיקון שעשו בכתובה, אף על פי שאינו מעיקר הכתובה, צריך לקיים התיקון. ולכתחלה צריך לתקן כל טעות וחסרון או יתור שיש בשטר הכתובה, ומ"מ אם היתה הטעות בדבר שאינו מגוף הכתובה, וכ"ש בדבר שאינו משנה משמעות הכתובה, ובפרט כשהטעות ניכרת לעינים שהוא טעות, אף אם לא תיקנה אין הכתובה נפסלת, ואף אם תיקן ולא קיים התיקון

ואם היה טעות בדבר שהוא מגוף הכתובה, כגון שם החתן או הכלה, או סכום הכתובה או הזמן, ותיקן ולא קיים, השטר פסול, ואם היה התיקון בזמן, ה"ז ככתובה שאין בה זמן.

ובכתובה שמוזכרים שמות החתן והכלה כמה פעמים, ובאחד מהם טעו בשם, אע"פ שלא קיימו אין הכתובה נפסלת, משום שאפשר ללמוד משאר הזכרת השמות.

ומשמע מדברי הפוסקים דלאו דוקא מחק או גרר, דהיינו שמחקו לגמרי תיבה אחת, אלא ה"ה בהעברת קולמוס חשיב מחק, אף על פי שניכר מה שהיה כתוב שם.

הרשב"א שהוא מקור לדין זה משמע שכל השטר נפסל, וצריך לומר דשאני הכא כשנמחק דהו"ל כמוזיק מתוכו, וא"כ דברי השו"ע כאן תמוהים, ותירץ דאולי ס"ל להב"י לשיטתו בסימן מג סעיף ז דבשטר מוקדם גובה מבנ"ח, וה"נ בנמחק אין לנו אלא חשש מוקדם, אבל לדעת הרמ"א שם דשטר מוקדם פסול אפילו לגבות מבנ"ח, ה"נ יש לפסלו, ועוד תירץ דהב"י לשיטתו בסימן סה (עי' שו"ע שם סעיף טו ובסמ"ע שם ס"ק נא) דתורף היינו שם המלוה והלוה והמעות, אבל הזמן הוא כטופס, אבל הסמ"ע שם ס"ק נא חולק וכתב דזמן הוי תורף, א"כ אין לזה תוקף שטר אלא כמלוה בע"פ, ושכנגדו נשבע ונוטל, ועי' ערך ש"י.

²⁵ שו"ע ונו"כ שם ז

²⁶ וכתב הש"ך ס"ק טז דהיינו דוקא כשמקיים למטה בשיטה אחרונה או סמוך לה ממש בענין שיש לחוש שהעדים הרחיקו חתימתם והוסיף שם בכתיבה דקה, אבל אם מקיים למעלה מזה שלא בסמוך לחתימת העדים יכול לקיים אף בכתיבה דקה.

²⁷ פתחי חושן חלק ט קונטרס בעניני כתובה אות כט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

גם במקום שהיה טעות דמוכה, כגון שהיה כתוב בשמיני בשבת²⁸, וכיוצא בזה, גם זה צריך קיום²⁹.

אם נראה הטעות לפני שחתמו העדים צריך לכתחלה לתקן ולקיים לפני שיחתמו, ויחתמו העדים גם על הקיום, ואם כבר חתמו ואפילו לא חתמו אלא שלא קיימו עד לאחר שכבר כתבו שריר וקיים, (ובכתובות הנדפסות הוי לעולם כמו לאחר שריר וקיים, שהרי כבר נדפס בו שריר וקיים), יחתמו על עיקר הכתובה ואח"כ יכתבו הקיום, ולאחר הקיום יכתבו עוד פעם והכל שריר וקיים³⁰ ויחתמו עוד פעם על הקיום³¹.

אם העדים לפניו ועשו קנין, אפשר לתקן ולקיים אפילו למחר או לאחר כמה ימים, שהרי אפילו אם לא כתבו כלל יכולים לכתוב אפילו לאחר כמה ימים,

ואם אין העדים לפנינו שוב אין לתקן במקום שצריך קיום, אפילו באותו יום, ואפילו באותו מעמד, שמסברא נראה שאי אפשר לקיים כי אם ע"י אותם עדים החתומים בו, ויש לעיין בעדים שהיו באותו מעמד אם יכולים לקיים התיקון.

לכתחלה יעשו התיקון באותו כתב של עיקר השטר.

כשצריך לתקן חסרון אות או תיבה, יכול לתקן ע"י תלייה, דהיינו שישלים החסר מלמעלה, ויכתוב למטה בקיום, אות פלוני בשורה פלונית תלויה והכל שריר וקיים, וחותמים העדים,

ואם החסרון ביתור תיבה אחת יכול למחקה או לגררה ובסוף יכתוב תיבה פלונית בשורה פלונית מחוקה, וה"ה שיכול לתקן ע"י העברת קולמוס על האות או התיבה המיותרת ויכתוב בסוף, אות או תיבה פלונית בהעברת קולמוס, ואם רוצה לכתוב תיבה אחרת במקומה יתלנה מלמעלה ויכתוב תיבה פלונית בהעברת קולמוס ותיבה

²⁸ ואם היה טעות בזמן ע"י שלא התאים הזמן שבימי השבוע לימי החודש, כגון שכתבו ברביעי בשבת שמונה ימים לחודש פלוני, ויום רביעי היה בשבעה לחודש או בתשעה בו, נראה שאין זה תיקון המוכח, שהרי אין אנו יודעים אם הטעות הוא ביום השבוע או ביום החודש, מיהו אפשר שאם לפי יום לחודש יוצא שהוא שבת, אפשר שוב דהוי תיקון המוכח. שם אות לא

²⁹ ובנחלת שבעה (סימן ג אות יז) בשם הב"י (באהע"ז סימן קכו) בשם העיטור, שאם השמיט אות או תיבה שניכר שהוא ט"ס, אין לחוש אף בלי קיום, עיי"ש. ויש לחלק

³⁰ ובספר הנישואין כהלכתם (פרק יא סעיף קעד) כתב בשם פחד יצחק שלאחר שחתמו העדים אין להוסיף ולתקן שום דבר בגוף השטר, אפילו בנוכחות העדים ובידיעתם, ונראה כונתו דהיינו אם לא יחתמו עוד פעם על הקיום, אבל עם קיום מסתבר שיכולים לתקן.

³¹ (ואין לחוש ולומר דהוי כתרי שריר וקיים שאין לעשות כן, כמבואר בשו"ע [שם], דהיינו דוקא בדאיכא תרי שריר וקיים לפני החתימה, אבל אם לאחר החתימה כתב עוד פעם שריר וקיים על הקיום, שפיר דמי, וכן משמע בסעיף י, ונראה שאין שריר וקיים מעכב, שהרי אין הקיום אלא כמה תיבות, ואין לחשוש שמא הוסיף בה, ואם הקיום קצר ויש לעדים מקום לחתום בהמשך אותה שיטה, א"צ לכתוב עוד פעם שריר וקיים, כמבואר בפוסקים).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

פלוגית תלויה מעליה וכן כל כיוצא בזה, וכן יכול להוסיף תיבה בגליון הנייר בצדדים ויכתוב תיבה פלונית על הגליון³².

אם טעה בתיקון יעשה כתובה אחרת, שאין לעשות תיקון על תיקון³³.

ה. וצריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה

צריך להחזיר³⁴ מענינו של שטר בשיטה אחרונה³⁵, ואם לא החזיר אין השטר נפסל³⁶, אלא שאין למדים משיטה אחרונה³⁷.

³² כתב בזכור לאברהם (אה"ע"ז דף טז) שאם שכחו למלא חלק סך המעות וכבר חתמו העדים, יכתבו ב' שיטות אחרות ויחתמו עוד פעם, וצ"י לדברי השק שלמה (סימן מה אות א וסימן מט הגב"י אות ז), ובערך שטר הביא דברי הספר הנ"ל בזה"ל, שטר שעד אחד היה נחוי לדרכו והתם על נייר חלק וכתב הסופר השטר למעלה ואח"כ חתם העד השני, השטר פסול, ומ"מ אם חזר אותו עד והתם אחר שנכתב השטר, נעשה כמלוה בשטר ולא נפסל, ע"כ. ולא ראיתי דבריו בפנים, (ע"י שו"ת שבט בנימין סימן קמז). ולכאורה משמע שא"צ לכתוב שוב נוסח השטר, אלא חותם פעם שניה, וא"כ בהך גידון דכתובה שלמד הזכור לאברהם, ג"כ אין כונתו שיכתוב סך המעות למטה ויחתמו, אלא שיכתבו ב' שיטות אחרות, אפילו שלא בענין סך המעות, אלא שלדבריו למה לי שיטות אחרות, יחתמו שוב ולדברי הח"ש יהא כשר, וצ"ע.

ולענ"ד נראה שאם השמיט סך המעות או הזמן, באופן שאפשר לתקן בגוף הכתובה, יתקן גם לאחר חתימה ובסוף הכתובה יכתוב שהזמן או הסך נכתבו לאחר חתימת העדים ויחתמו עוד פעם. פתחי חושן שם בספר נחלת שבעה (סימן ג אות כג)

³⁴ שו"ע ונו"כ שם א

³⁵ וביאר הסמ"ע שלכן תיקנו להחזיר בשיטה אחרונה, דאז אף אם לא ילמדו ממה שכתוב למטה, ילמדוהו ממ"ש למעלה. עוד כתב הסמ"ע דמה שכותבים בסוף השטר וקנינו מפלוני לפלוני כו', גם זה מיקרי חזרת השטר, ואף על פי שעדיין לא נכתב למעלה אלא שאמר הלוה לעדים שיקנו ולא נכתב שכן עשו, עד לבסוף וקנינא מיניה, מ"מ כיון שאין זה דבר חדש לגמרי, וגם שמסתמא עשו כן וע"ד כן התחילו לכתוב השטר, ולכן זה בכלל חזרת השטר, וזה דלא כדעת הש"ך שהבאתי לעיל, וגם בסק"א חולק הש"ך על הסמ"ע.

³⁶ שו"ע שם, שאין זה תקנה אלא משום מניעת תקלה, וכיון שאין למדים שוב אין חשש תקלה, וסיים הרמ"א דזה דלא כ"א שהשטר נפסל משום שלא נעשה כתיקון חכמים דפסול גם כשאין סיבה לפוסלו.

³⁷ כתב הסמ"ע סק"ב שאם לא הוחזר בשיטה אחרונה, אפילו יש שיטה חלק בין השטר לחתימת העדים, אין למדים משיטה אחרונה, משום שלא חילקו חכמים בתקנתם, והש"ך סק"ג כתב דהיינו דוקא לשיטת התוס' והרא"ש דנזרו הרחיקו אטו לא הרחיקו, אבל מדברי הרמב"ם והסמ"ג והשו"ע לא משמע כן, שכתבו סתמא הא דאין למדים משום שיש לחוש לזיוף, וא"כ כשיש שיטה אויר דליכא חשש זיוף למדים (ונראה דליכא למיחש שהרחיקו ב' שיטות, שהרי אסור להם לחתום בהרחקת ב' שיטות, כמ"ש בפרק ח), וסיים הש"ך שכן נראה עיקר לדינא, ועוד כתב דאפשר דהתוס' והרא"ש לשיטתם דפסלי כל השטר כשלא החזיר, וע"כ צ"ל שכן הוא תקנת חכמים, ולכן לא פלוג, אבל לדעת רוב הפוסקים, וכן דעת השו"ע והרמ"א שאינו אלא עצה טובה, א"כ היכא דליכא למיחש לזיוף למדים, וע"י במ"ז מ"ש בזה, וע"י שער משפט.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

